

Vier kerken toegewijd aan Sint-Antonius-abt in het Bisdom Brugge

Guido Vermeulen

Deel 2 3. Ingooigem en 4. Rollegem (°)

4. Rollegem- Kortrijk

Afb. 1: De kerk van
Sint-Antonius-abt te Rollegem.

De kerk van Sint-Antonius-abt te Rollegem is een geklasseerd monument omwille van de vroeggotische aanleg (eerste helft 13de eeuw) van het koor en de achthoekige vroeggotische vieringstoren, waarvan alleen de viering goed bewaard bleef (tweede kwart 13de eeuw). (1) Vooral het traptorentje en de oostmuur van het koor met het drielichtvenster zijn typisch voor de vroeggotische stijl. In 1786 en 1793 werd de benedenkerk herbouwd. In 1872 werd de toren gesloopt tot op de hoogte van het dak boven het transept en de bovengeleding gerestaureerd. Het neoromaanse driebeukige schip werd gebouwd in 1904-1905 naar de plannen van architect Jules Carette. In 1965 werd het kerkhof ontruimd en de dorpskom vernieuwd. Wanneer de kerk een altaar aan Sint-Antonius-abt werden toegewijd, is onbekend. De vroegste notitie betreffende Sint-Antonius-abt dagtekent van 1590-1593, waarin een Sint-Antoniusbeeld wordt genoemd en waarvoor Jooris Nisselle 3 pond par. ontving. (2) In dezelfde periode werd het Sint-Antoniusaltaar geschilderd door Heinderick de Ceuninck. (3) De kerk van Rollegem is momenteel geen 16de-eeuws Antoniusbeeld "rijk". Van het einde van de 16de eeuw tot het einde 18de eeuw is er een enorm groot gat waarin de Rollegemse Antonius spoorloos verdween. Na deze grote stilte duikt Sint-Antonius plots op in het kerkarchief met een akte in betrekking tot het toekennen van een relikwie van Sint-Antonius-abt door bisschop Mgr. De Broglie van Gent op 23 juni 1809 aan de kerk van Rollegem. Deze relikwie bevat een stukje van het gebeente van Sint-Antonius-abt. Er wordt echter niet gesproken over een Sint-Antoniusomme-gang.

Een stukje geschiedenis van het bisdom Brugge (4)

Voor de nieuwe kerkelijke indeling van 1559 was het huidige West-Vlaanderen onder de rechtsmacht van twee bisschoppen verdeeld: de bisschop van Terwaan bestuurde het westelijke deel; de bisschop van Doornik het oostelijke deel. Op 12 mei 1559 heeft Paus Paulus IV het bisdom Brugge opgericht. Het omvatte het noorden van West-Vlaanderen met een deel van Oost-Vlaanderen en van Zeeuws-Vlaanderen. Het overige grondgebied van West-Vlaanderen was onder de jurisdictie van drie bisschoppen verdeeld: het westen was bij het bisdom leper; de streek van Kortrijk bij Doornik (waaronder

(°) Zie het vorige nummer van *Van Mensen en Dingen*.

(1) Van Overstraeten J., *Gids voor Vlaanderen* p. 661. Dit is West-Vlaanderen. Uitg. Flandria Brugge Deel 3. Rollegem p. 1633. ACL Brussel, Kanton Kortrijk II Rollegem p. 43.

(2) Despriet, Ph., *de Zuidwest-vlaamse parochiekerken*. deel 2. p. 319 Rollegem. Kortrijk 1983. Waarin ook Gemeentelijk archief Rollegem B57 en kerkrekening 1822 werden opgenomen.

(3) Rijksarchief Kortrijk. Oud stadsarchief 3318. Jaren 1590-1593).

(4) bron: *Kalendarium bisdom Brugge*.

Ingooigem en Rollegem); de streek van Tielt bij Gent. Als gevolg van het Concordaat van 1801 werden de bisdommen leper en Brugge afgeschaft en de departementen van Leie en Schelde werden het nieuwe bisdom Gent. Vandaar de toekenning van de Antoniusrelikwie aan de kerk van Rollegem door de bisschop van Gent. Bij bul van 27 mei 1834 heeft Paus Gregorius XVI het bisdom Brugge opnieuw opgericht, met de provincie West-Vlaanderen als grondgebied. De vroegere Sint-Donatianskathedraal was intussen afgebroken; de parochiekerk van Sint-Salvator en Sint-Elooi werd toen tot kathedraal verheven onder de aanroeping van Sint-Salvator en Sint-Donatiaan. Op 29 juni 1967 werd het arrondissement Moeskroen - sinds 1963 in de provincie Henegouwen - naar het bisdom Doornik overgeheveld.

Rond de Antoniusrelikwie, die dateert van 1809, moeten enkele nieuwe kerkschatten worden gegroepeerd, o.a. een houten gepolychromeerd borstbeeld van Sint-Antonius-abt in een cartouche. (5) Het borstbeeldje kan een osculatorium met relikwie bevatten. Dit paneel hing destijds in de inkom van de pastorie boven de deur en in 1976 belandde het op de pastoriezolder van pastoor O. D'Heygere. Het is een bijzonder volkse, bijna naïeve, afbeelding die heel wat bedevaarders zal hebben aangesproken. Getooid met alle toebehoren, zit Antonius als een "slaapkop" boven zijn tombe, waarin zijn relikwie vastzit. In de cartouche of omlijsting zitten twee in het goud geschilderde vlamme harten en in twee holten moeten destijds grote gekleurde namaakedelstenen hebben gezeten.

De zilveren ceremoniestaf, die bekroond is met een Antoniusbeeldje, wordt in de sacristie bewaard. Volgens Paul Debrabandere (6) werd deze zilveren baljuwstaf geleverd door de Kortrijkse zilversmid Frans Descamps omstreeks 1825. De kerk bezit van zijn hand ook een stralenmonstrans, een wierookvat en -scheepje met Hollandse merken (1814-1831) en het monogram DC. De baljuw gewapend met zijn ceremoniestaf ging bij grote kerkelijke processies en plechtigheden de stoet van de priesters naar het altaar vooraf. Achter de baljuw en net voor de priesters en de misdienaars, stapte de *piekeman* of kerkwachter, die een band over de rechterschouder droeg, waarop te lezen stond: "Eerbied in Gods huis". Een relikwie vraagt om een zilveren relikhouder of osculatorium. (7) Deze van Rollegem is bekroond met een borstbeeldje van Sint-Antonius-abt (ca. 1850). De aankoop ervan gebeurde vrij laat na de ontvangst van de relikwie in 1809.

Een nieuwe periode wordt ingezet met de litanie van Sint-Antonius-abt *Geloofd zij Jezus Christus ! Amen. S. ANTONIUS-ABT.* We lezen een korte levensbeschrijving van Sint-Antonius gevolgd door een litanie en een gebed. De tekst die vermoedelijk door pastoor J.P. Bettenhof (1879-1903) opgesteld is, kreeg een "imprimatur": Brugis,

Afb. 2: Houten gepolychromeerd borstbeeld van Sint-Antonius-abt.

Afb. 3: Zilveren ceremoniestaf met Antoniusbeeldje.

(5) foto ACL Brussel B 38751'45 1700.

(6) De Brabandere P. De Kortrijkse edelsmeedkunst 1979. Kanton Kortrijk II 1979. p. 44 Rollegem.

(7) foto ACL M 75410,73 Detail foto G. Vermeulen.

Afb. 4: Osculatorium met borstbeeldje van Sint-Antonius-abt.

23a Augusti 1883 J.A. Syoen C.L.C. en werd gedrukt bij F. Claeys, Uitgever, Biscaeyersplaats, te Brugge. Een liturgisch gewaad werd geschonken door C. Herbau en Jhr. Deveugle (voormalig burgemeester van Rollegem) aan pastoor Ph. Bettenhof (volgens opschrift) gedagtekend 1895. ⁽⁸⁾ Het werd gemaakt uit zijdelaken met goud- en zijdeborduurwerk en zilvermoor; op de rugzijde van de kazuifel in borduurwerk een buste van Sint-Antonius-abt. Is het een toeval van omstandigheden? Mgr G.J. Waffelaert, geboren te Rollegem op 27 augustus 1847, wordt bisschop van Brugge in 1895. Het is best aanneembaar dat de bisschop én pastoor Bettenhof een plechtig dankfeest hebben gehouden in de eigen parochiekerk met het nieuwe kerkgewaad van Sint-Antonius-abt.

Een nieuwe periode

Na de grote verbouwing van de kerk in 1904-1905 met een driebeukig schip in neoromaanse stijl, werd een nieuwe periode ingeluid onder het herderschap van pastoor Rijkaart Billiau (1903-1910). De nieuwe kerk kreeg een neoromaans Sint-Antoniusaltaar dat bestaat

(8) Gemeentearchief Rollegem
(foto ACL M 75311,73) Detail.

Afb 5: In borduurwerk een buste van Sint-Antonius-abt op een liturgisch gewaad.

uit een stenen gepolychromeerd drieluik en een altaarsteen. Links onder een drielobbig baldakijn zit Antonius in gebed in een grot. Onder het rechter baldakijn geneest Antonius de zieken. In het midden bevindt zich het beeld van Sint-Antonius-abt.

Afb. 6: Sint-Antoniusaltaar.

De naoorlogse periode

De naoorlogse periode werd ingezet met de aankoop van een gepolychromeerd Sint-Antoniusbeeld uit gips. In 1921 liet pastoor Camil Vandenweghe (1910-1925) afkomstig uit Oostvleteren (Sint-

Antoniusverering) een litanie drukken “*ter ere van Sint-Antonius-abt beschermmer der landslieden, patroon tegen ‘t wild vuur, tegen alle pestelijke ziekten, gevaarlijke rampen en ongemakken van mensen, dieren en vruchten.*” De zomeromwegang werd gevierd op de verheffing van Sint-Elooïs relikwieën op 25 juni en is vastgelegd op de zondag voor Sint-Pieter. De tekst bevat een korte levensbeschrijving, een litanie en een gebed (zoals hierboven) en draagt het “Imprimatur” Brugis 19a octobris 1921 H. Vandenberghe Vic. Gen. Druk J. Derdeyn Rollegem. Deze litanie kende een herdruk bij J. Derdeyn Rollegem. De zinsnede “De Ommegang...” werd weggelaten. Een derde litanie verscheen bij koster Leman in 1974 die ook zorgde voor een Franse vertaling.

Afb. 7.

De oorsprong van de “ommegang”

Door het jaar trekken pelgrims te voet naar het oord. Een of twee keer per jaar geeft een processie het parcours aan, wellicht om ontsporingen, vergissingen of vergetelheid te voorkomen. Deze processie trekt door het veld van kapel tot bidplaats, van het ene wonderoord naar het andere. Deze ommegang, die je ook *rondgang* of *grand tour* kunt noemen, heeft soms oeroude wortels. De stad Ronse zou naar verluidt teruggaan op een antiek *oppidum* met de naam *rodenac*. Volgens de Keltische wortels betekent dit woord een ringvormige versterking, in het latijn *rotornacum*. Maar wat was er eerst, de kip of het ei? Ringvormige vesten rondom de stad of een kringvormige ommegang? We weten immers dat deze laatste reeds ten tijde van de Galliers plaatsvond.⁽⁹⁾ Boeiend om na te gaan hoe en in welke parochies een bekende Mariale of andere ommegang is ontstaan!

Na de oorlog 1940-'45

Pastoor André Desimpel (medepastoor te Rollegem van 1953 tot 1973) vertelde dat er een Sint-Antoniustriduüm werd gevierd. De inzet kwam op 17 januari, en viel samen met de biddag. Een kapucijn uit Izegem kwam drie dagen logeren in de pastorie, om in iedere mis het sermoen te houden. In 1960 kwam hieraan een einde met pastoor G. Stengée. Rollegem kende ook twee grote processies: H. Sacramentsdag en Half Oogst. De kinderen mochten in deze stoet het leven van Sint-Antonius uitbeelden. Om dit gebeuren te melden, werden strooibriefjes gedrukt en in het dorp verspreid. Walter Giraldo zegt dat eertijds te Rollegem, tijdens de Antoniusviering, het ritueel “koek- en lint” bekend was en dat men kledingstukken liet wijden. In 1992 liet pastoor W. De Wulf een nieuwe gebedskaart maken in kleur, samen met een nieuwe eenvoudige uitgave van de litanie. Zij werd goedgekeurd door H. Vandecasteele, Vic. Gen. 1 juni 1992. Vooraan en op de rugzijde prijken een afbeelding van het huidige Sint-Antoniusbeeld (ca.1925) en het altaar; de tekst bevat een aangepaste litanie en een levensbeschrijving van de Heilige Antonius-abt. In de pastorie wordt een houten Sint-Antoniusbeeldje bewaard, dat pastoor De Wulf heeft laten restaureren in 1993 (afb. volgende bladzijde). In 1993 liet pastoor W. De Wulf de oude reliekhouders (cartouche) restaureren, om deze tijdens het Sint-Antoniusfeest in het koor op te stellen, dit tot grote ver- en bewondering van vele jonge parochianen.

Herinnering aan de Sint-Antoniusviering te Rollegem

Op 17 januari 1994 organiseerde een werkgroep, onder leiding van pastoor De Wulf op de parochie voor de eerste keer een Sint-Antoniusviering. Er werden een omzendbrief en een uitvoerig feest-

HEILIGE ANTONIUS APT

Patron van de parochiekerk Rollegem
waar hij het hele jaar door vereerd wordt,
maar vooral rond zijn feestdag op 17 januari

Afb. 8: Gebedskaart in kleur.

(9) Bron. Paul de Saint-Hilaire De geneesheiligen Tussen Noordzee en Ardennen Gids van hun attributen en symbolen Sympomed edimed Brussel 1991 pp. 37-40.

Afb. 9: Een houten Sint-Antoniusbeeldje.

programma gedrukt. Voor de gelegenheid werd ook een Plechtige Eucharistieviering voorbereid, die werd voorgegaan door Mgr. Roger Vangheluwe en muzikaal verzorgd door het Rollegemse koor. Daarna volgde een traktorwijding door de bisschop. Op de middag kon iedereen bijzitten aan het hutsepotfestijn en daarna een rustige Antoniuszoektocht meemaken.

In 1997 zet de kerk van Rollegem zich op als kerk van de maand.

Voorlopig besluit

Over de verering van Sint-Antonius-abt is veel geschreven in kranten en Vlaamse heem- en volkskundige tijdschriften. Het gaat om tientallen 'zanten' over de eens zo populaire Antoniusommegangen al of niet gekoppeld aan een volkse verkoop per opbod van varkenskoppen na de hoogmis.

In deze berichtgevingen treft men soms een jaartal aan of een archiefnota in de Oude Vlaamse spelling want... ieder Antonius-broederschap wil de oudste Antonius in zijn kerk. Tussen Aartrijke en Zerkegem bestaat een dergelijke rivaliteit om de meest krachtige voorspreker bij God. Zo is "Tone van Aartrijke de Vader abt en deze van Zerkegem maar zyne zeune!" Deze en andere nota's worden steevast elk najaar in kleine publicaties overgenomen en zo nodig aangedicht of aangedikt zoals Antonius' varkentje, altijd opklimmend tot "héél lang geleden" in vroegere eeuwen.

Sommige parochiepriesters en leken hebben omtrent hun Sint-Antonius waardevol archiefonderzoek gedaan en deze 'sprokkels' her en der in heembladen verspreid. Bij ons onderzoek naar de oorsprong van de devotie tot Sint-Antonius in het bisdom Brugge dringt de noodzaak tot herbronning zich op.

Daarom is ook deze studie een werkdocument zoals in de inleiding reeds werd vermeld.

Door vijftien jaar lang deze "Sint-Antoniussprokkels" en fotomateriaal te verzamelen, is een bestand ontstaan waaruit wij nu kunnen putten. Door het tijdschrift Antoniana en door het feit dat er in de wereld een aantal fervente verzamelaars in devotionalia van Sint-Antonius-abt zijn, is de belangstelling voor deze heilige sterk toegenomen. Na jarenlang verzamelen en ordenen van gegevens is de tijd voor evaluatie aangebroken. Dit is een voorlopige nabespreking en een aarzelend besluit omdat slechts vier parochies van de 35 werden behandeld.

Het is evident dat met jaartallen en eeuwvermeldingen in de vele 'zanten' met de nodige omzichtigheid moet worden omgesprongen, zowel bij historische gebeurtenissen als bij de datering van cultusvoorwer-

pen en devotionalia. (Een eeuw is 100 jaar! Een stuk langer dan een mensenleven. In het beste geval is het de duur van anderhalve generatie. Er daarin kan véél gebeuren.) Met de weinige beschikbare notities over de vier kerken die aan Sint-Antonius-abt zijn toegewijd kon een (voorlopige) kroniek worden samengesteld.

De voorgeschiedenis van deze kerken is meestal verbonden aan het ambacht, waaronder deze kerk ressorteerde, én aan het patronaatschap van een abdij die de oudste expliciete meldingen van de volksdevotie tot Sint-Antonius-abt hebben genoteerd.

We mogen stellen dat de devotie tot Sint-Antonius-abt in Vlaanderen haar vroegste ontstaan aan de Antonierorde in Viennois te danken heeft. Van hieruit verspreidde en verankerde deze devotie zich over geheel West-Europa. De belangrijkste commanderijen in onze gewesten waren deze van Bailleul en Barbefosse (Havré bij Mons). In de 15de eeuw waren het klooster en de Sint-Antoniuskapel te Belle voor de Vlaamse bedevaarders en lijders aan het Sint-Antoniusvuur tot in 1577 het meest vermaarde toevluchtsoord.

Het begin van de 16de eeuw draagt nog de vele sporen van oorlogen, hongersnoden en epidemieën. De kapucijnerorde, gesticht in 1528, heeft deze noden helpen lenigen en de verering van de pestheiligen (Brugge) aangemoedigd. De eerste kwantitatieve gegevens over de Antoniusdevotie vinden we pas vanaf het einde van de 16de - begin 17de eeuw. De volksdevotie tot Sint-Antonius in Vlaanderen heeft niet alleen een grote evolutie doorgemaakt, maar is ook een lied met héél veel bekende, maar ook vergeten strofen. In de kroniek van de Antoniuskerken kunnen bloeiende perioden, maar ook perioden van verval, worden afgebakend, waarin bijvoorbeeld na de toekenning van een relikwie, de aankoop van cultusvoorwerpen en het gebruik van devotionalia sterk werden gestimuleerd. De dieptepunten komen even duidelijk naar voren, maar naar de oorzaak is het moeilijk peilen. "Geen nieuws is goed nieuws" wordt wel eens gezegd. In relatief rustige perioden komt ook het godsdienstig leven op een laag vuurtje te staan. In goede dagen laat de aankoop van cultusvoorwerpen zich logischerwijze groeperen rond:

- tijden van verbouwing of nieuwbouw en inrichting van een kerk;
- tijdens de ambtsperioden van ijverige Antoniusvriendelijke bisschoppen en pastoors, het bestaan van broederschappen;
- de voor- en naoorlogse perioden 1914-18 en 1940-45;
- perioden van pest- of cholera-epidemieën bij de mensen en besmettelijke ziekten bij dieren (varkenspest) doen bedevaarten toenemen;
- de 'beeldenstorm van 1960' heeft her en der veel schade aangericht aan kerken, kapellen en kloosters.

Om tot erkenning van de devotie tot een heilige te komen, is het noodzakelijk dat een kerk een Sint-Antoniusaltaar en een beeld van de heilige bezit; indachtig dat volgens Thomas van Aquino "Aensien doet gedencken"! Rond dit altaar groeperen zich vele noodzakelijke cultusvoorwerpen of hulpmiddelen om de heilige dichter bij het volk te brengen. De toekenning van een Sint-Antoniusrelikwie vraagt noodzakelijkerwijze om een osculatorium of *zeinsel* om de gelovigen te kunnen zegenen. Dit *zeinsel* moet kunnen worden tentoongesteld in een *rijve* of sarcofaag met daarop de buste van de heilige Antonius-abt.

Bij de verering van de relikwie, verleent de paus of de bisschop een extra beloning, door het verdienen van een gewone of volle aflaat, na gebiecht, gecommuniceerd en de H. Mis bijgewoond te hebben. Bijzondere gebeden en de litanie tot Sint-Antonius-abt waren voorbehouden aan wie kon lezen en gebeurden meestal thuis. Meestal offerden bedevaarders een kaarsje en een wassen ex-voto als dank voor een verkregen gunst. Te Ingooigem hangt een waardevolle verzameling zilveren ex-voto's ingelijst naast het St. Antoniusaltaar. Gegoeede families vragen ook grotere gunsten.

De stichting van een broederschap of confrerie voor manspersonen, leidde tot een her- of opwaardering van de verering van de patroonheilige, het bevorderen van het persoonlijk geloofsleven van de gildebroeders tijdens de winter- en/of zomeromwegang en het Sint-Antoniusfeest in de parochiekerk en op de parochie zelf. Na de heilige wordt zijn varken gediend.

Aan een Antoniusfeest werd steeds het offeren in natura (soms op het Sint-Antoniusaltaar) van levende en eetbare producten verbonden, gevolgd door de vrolijke noot bij de verkoop ervan bij opbod na de hoogmis. Het *schettekot* onder de kerktoren te Heist aan zee in 1837, wijst op de oprichting van een broederschap. Te Blankenberge was zo'n kot in 1920 in gebruik maar... het wijst er op een traditie in dit volksgebruik die vermoedelijk teruggaat tot een bloeiperiode omstreeks het jaar 1837 én naar het bestaan van hun broederschap ca. 1660 dat in 1786 werd afgeschaft door keizer Jozef II. Rivaliteit tussen parochiegemeenschappen is van alle tijden. Zo zijn Antoniusrelikwieën steeds begerenswaardige voorwerpen geweest.

De O.L.Vrouwkerk te Brugge bezat in 1214 een Antoniusrelikwie afkomstig uit Konstantinopel. Hiervan kreeg Heist aan Zee een deeltje in 1740. Deze eer had zij te danken aan de ijver van hun bloeiend broederschap, want in deze periode bezat zij reeds een zilveren ceremoniestaf, een osculatorium van de Brugse goudsmid Andries Petijt, een borstbeeld van Sint-Antonius door Jan van Hecke, een sarcofaag

én... met de toekenning van deze relikwie schenkt Mgr. Van Susteren hen een aflaat! Mgr. Malou schenkt Heist een tweede Antoniusrelikwie in 1854. Er volgt een devotieprentje én een aflaat voor het broederschap. Drie jaar later ontvangt Blankenberge een Antoniusrelikwie. Ingooigem ontving haar relikwie in 1669 en Rollegem in 1809. Als herinnering aan deze feestdag brachten de bedevaarders souvenirs mee naar huis. De litanie en een gebedje belandden in het kerkboek, het bedevaartvaantje in de stalling en de medaille van Sint-Antonius naast deze van Sint-Benedictus en Sint-Godelieve aan een ketting rond de hals. Het plotse opduiken van een altaar met retabel, schilderij, brandraam of een beeld dankt men meestal aan een schenking uit belofte of uit aanzien. Een voorbeeld hiervan zien we te Heist. Na de bouw van de neogotische kerk in 1875 verschijnt er in 1883 een nieuwe litanie (het oude devotieprentje dateert van 1854) en in 1887 volgt een altaar in neogotische stijl met retabel in gepolychromeerd eikenhout met een beeld en twee tafere-len over de bekoringen van Sint-Antonius en de zegening der zieken. Een Sint-Antoniusklok is meestal de kleinste van een driegeluid (sol, la, si) en heeft - zoals die te Ingooigem - een magische klank. Tot viermaal toe werd een Sint-Antoniusklok ingezegend: nieuw in 1598, hergoten in 1888 en in 1914, nieuw in 1949. Heist-aan-Zee bezat een Antoniusklok in 1680, maar bestelde samen met Blankenberge een nieuw driegeluid mét Sint-Antoniusklok (si) in 1952. Rollegem maakt geen melding van een Antoniusklok maar bezit er zeker ook een.

De kerkmeesters van Blankenberge zijn de enigen die zich wagen aan een bestelling van een "autaar beeldt" (schilderij) bij de Brugse barokschilder Jan Maes. Het werk moet de kerkgangers in 1667 en daarna vele jaren bijzonder bekoord hebben. Bij sommige kerkmeesters wellicht iets te véél, want 150 jaar later vraagt men om de borsten van de vrouw met een zakdoek te doen bedekken.

De geschiedenis van de Sint-Antoniuskerk te Rollegem vertoont veel leemten. De eerste melding van een Sint-Antoniusaltaar dagtekent van 1590, kort na de herstellingswerken aan de kerk. Dan volgt een grote stilte rond Antonius tot in 1809 wanneer Mgr. De Broglie van Gent een Antoniusrelikwie schenkt. Een relikwie vraagt om te worden tentoongesteld en men bestelt een Antoniusborstbeeld in een mooie omlijsting (cartouche). In de sarcofaag is een opening om de relikwie ter verering te exposeren. Het reliëf lijkt minder prestigieus maar heeft iets liefs in zijn volks karakter. Dan volgen stapsgewijs nieuwe aanwinsten zoals een ceremoniestaf (ca 1825), een osculatorium met een borstbeeldje bekroond (ca 1850), een litanie uit 1883 en in 1895 een prachtig gewaad uit goudbrokaat met een wondermooie buste van Sint-Antonius in naaldwerk. De bouw van een neoromaans schip

in 1904 luidt een nieuwe periode in. De kerk wordt getooid met een stenen altaar met retabel en beeld. Pas in 1921 wordt de devotie nieuw leven ingeblazen met een litanie en de instelling van een zomeromwegang. In de jaren 50 komen Izegemse kapucijnen naar Rollegem om de Biddag én het Antoniusfeest samen in een triduum te prediken. Pastoor De Wulf start in 1993 met een nieuwe gebedskaart ter ere van Sint-Antonius en in 1994 met een kersvers Sint-Antoniusfeest naar aloud gebruik. Mgr. Roger Vangheluwe neemt de eucharistieviering én de traktorenwijding voor zijn rekening. De feestmaaltijd is in handen van een feestcomité.

De Ingooigemnaren zijn zich degelijk bewust de echte Antonius-abt in hun midden te hebben, want “de meest eigenaardige pastoors worden naar Ingooigem gestuurd!”, zeggen mensen die het kunnen weten. Antonius leeft er van in 1598 op brede voet met zijn beste schoenen aan, terwijl hij naar de offergaven kijkt, die op zijn altaar worden gedeponereerd. Hoe belangrijk een relikwie (1669) is, blijkt opnieuw uit de vele kerkschatten waarmee Antonius met grote tussenpauzen werd bedacht.

Op een grondplan van 1702 vinden we de aanduiding van een Sint-Antoniuseik, waar vlakbij in 1903 een landelijk café “In St. Antonius” stond en in 1999 nog steeds door de dochter ‘des huizes’ werd bewoond. Wanneer omstreeks 1854 de neogotiek furore maakt, wil Ingooigem ook een moderne kerk met een nieuw altaar. De bedevaarders hadden ogen tekort om de gebeeldhouwde taferelen te bekijken, waarop Sint-Antonius belaagd wordt door duivels, maar daarnaast de zieken zegent. Na de oorlog in 1920 komt de winteromwegang opnieuw op dreef en wordt de zegen gegeven met een Antoniusbeeldje, dat in zijn buik met een relikwie zit en in zijn gat met een tap om het beeldje te kunnen vasthouden. Dat beroemde beeldje viel zeer in de smaak van Stijn Streuvels, die beweerde dat men voor het ‘ding’ niet genoeg zorg droeg en ermee dreigde Antonius te zullen ontvoeren. Nieuw initiatief kwam er in de jaren 50 door de club Yvegem Sportief, die brood zag in een goed georganiseerd volksfeest waarin de kerk haar deel kreeg én de cafébazen het recht op een goed bestaan. Hun opzet lukte wonderwel, zelfs zo goed dat Antonius ‘schrik der helle’ met plezier deelnam aan een boerenbetoging te Brussel in 1971. In de familie van Stijn Streuvels zaten een goede tekenaar én een nog betere beeldhouwer, die een Antoniusbeeld kaapten uit één stuk eikenhout: manshoog vergezeld van een draak met verschrikkelijke grote muil en een lief varkentje en dat bijna 25 jaar lang buiten heeft gestaan. Onlangs mocht de gerestaurerde drakendoder Antonius in de kerk droog en warm binnen staan. In 1598 beierde de Antoniusklok het Antoniusfeest in. In 1998 gebeurde dit reeds vierhonderd jaar lang en dat is het wonderbare van het Antoniusverhaal: toen Jezus Antonius uitgestrekt op de grond

zag liggen, na een zware rammeling van de duivels te hebben gekregen, vroeg Antonius: "Waar waart Gij Heer toen ik zo moest lijden?" En Jezus sprak "Ik was bij je vriend. Omdat je zo moedig gestreden hebt, zal ik ervoor zorgen dat je naam over de gehele wereld bekend zal zijn én blijven!" Wie daarvan niet wakker ligt, is Antonius zelf want hij draagt te Heist de gehele predikstoel op zijn hoofd en... wat daarin sedert 1764 allemaal werd verteld weet alleen Sint-Antonius.